

یادداشت‌های امن و ایمنی

امنیت داده و شبکه

امضای دیجیتال و زیرساخت کلید عمومی

مرتضی امینی - نیمسال دوم ۱۴۰۰-۱۳۹۹

فهرست مطالب

- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- زیرساخت کلید عمومی (PKI)
- مبانی PKI
- گواهی دیجیتال و مدیریت آن
- مولفه‌های PKI
- معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

امضای دیجیتال

□ چرا به امضاء دیجیتال نیاز داریم؟ زیرا در صورت استفاده از رمز متقارن:

■ **جعل توسط گیرنده:** گیرنده می تواند یک پیام جعلی را بسازد (با استفاده از کلید توافق شده) و آنرا به فرستنده نسبت دهد!

■ **انکار توسط فرستنده:** فرستنده می تواند سناریوی فوق را بهانه قرار دهد و پیام فرستاده شده را منکر شود!

امضای دیجیتال

□ ویژگی‌ها:

■ امکان تصدیق هویت فرستنده (و در صورت نیاز زمان و تاریخ ارسال)

■ تضمین عدم تغییر محتویات پیام

■ امکان تصدیق توسط طرف سوم (در صورت بروز اختلاف)

امضای دیجیتال

□ نیازمندی‌ها:

- رشته بیتی تولید شده وابسته به پیام اصلی باشد.
- از اطلاعات منحصر به فرستنده استفاده شود (جلوگیری از جعل و انکار)
- به سادگی محاسبه شود و فضای کمی برای ذخیره نیاز داشته باشد.
- تشخیص و تایید (verify) آن آسان باشد.
- جعل آن از نظر محاسباتی دست نیافتنی باشد.
- امضای دیجیتال صرفاً بر رمزنگاری نامتقارن (کلید عمومی) مبتنی است. در واقع برای پشتیبانی از سرویس عدم انکار، فرستنده و گیرنده نمی‌توانند از یک کلید مشترک استفاده کنند.

امضای دیجیتال

□ مولفه‌ها:

- الگوریتم تولید کلید (Key Generation Alg)
  - بصورت تصادفی یک زوج کلید عمومی تولید می‌کند.
- الگوریتم تولید امضاء (Signature Alg)
  - پیام و کلید خصوصی فرستنده را به عنوان ورودی می‌گیرد و امضاء را تولید می‌کند.
- الگوریتم تایید امضاء (Signature Verification Alg)
  - امضاء و کلید عمومی فرستنده را به عنوان ورودی می‌گیرد و تاییدیه امضاء را به عنوان خروجی برمی‌گرداند.

فهرست مطالب

- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- زیرساخت کلید عمومی (PKI)
- مبانی PKI
- گواهی دیجیتال و مدیریت آن
- مولفه‌های PKI
- معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

استانداردهای امضای دیجیتال

DSS : استاندارد شده توسط NIST FIPS 186

■ مشهورترین استاندارد امضای دیجیتال محسوب می شود.

RSA Digital Signature : استاندارد شده توسط

ISO 9776 ■

ANSI X9.31 ■

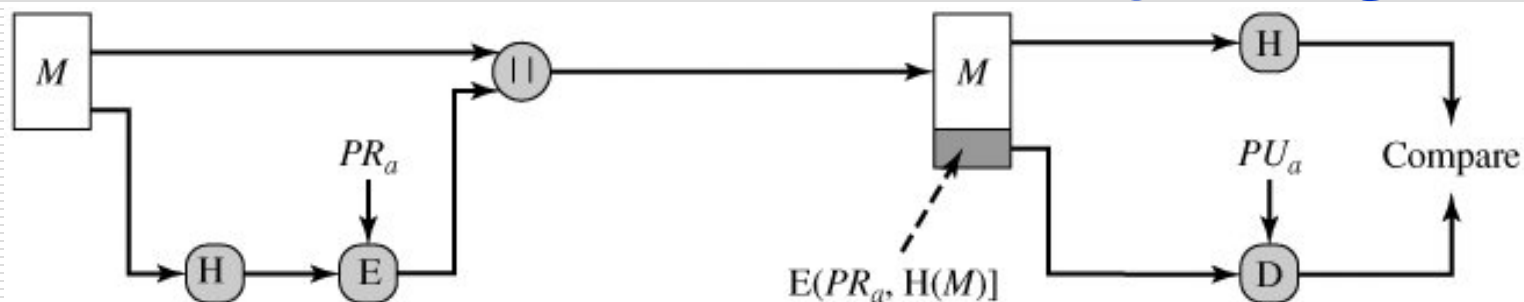
CCITT X.509 ■

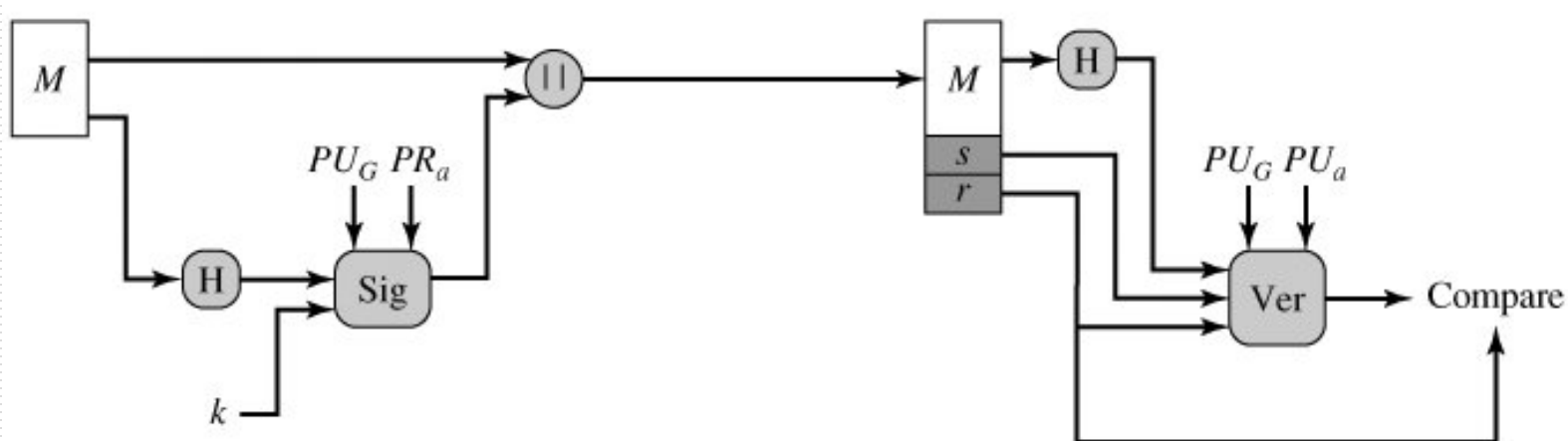

DSS در قیاس با RSA

امضای دیجیتال RSA □

امضای دیجیتال DSS □

استاندارد امضای دیجیتال DSS

□ ویژگیهای DSS

- پذیرفته شده توسط NIST به عنوان استاندارد امضاء دیجیتال
- استفاده از الگوریتم SHA-1 برای تولید چکیده پیام
- استفاده از الگوریتم DSA و کلید خصوصی فرستنده برای رمز کردن چکیده تولید شده
- عدم پشتیبانی از رمزنگاری و تبادل کلید (در مقایسه با RSA)
- سرعت اجرای DSA از RSA کمتر است.
- امنیت آن به دشوار بودن محاسبه لگاریتم‌های گسسته مرتبط است.

استاندارد امضای دیجیتال DSS

طول p و q طبق استاندارد NIST

L	N
1024	160
2048	224
2048	256
3072	256

پارامترهای الگوریتم

پارامترهای عمومی p, q, g

p : عدد اول به طول L بیت ($2^{L-1} < p < 2^L$)

q : عدد اول مقسوم علیه $p-1$ به طول N بیت ($2^{N-1} < q < 2^N$)

x : کلید خصوصی کاربر (عددی تصادفی $0 < x < q$)

y : کلید عمومی کاربر ($y = g^x \text{ mod } p$)

k : کلید مخفی به ازای هر پیام (عددی تصادفی $0 < k < q$)

k^{-1} : معکوس k در پیمانه q ($k \cdot k^{-1} \text{ mod } q = 1$)

استاندارد امضای دیجیتال DSS

□ الگوریتم تولید امضاء

■ تولید یک کلید تصادفی k ، که باید بعد از یکبار استفاده از بین رفته و دیگر مورد استفاده قرار نگیرد.

■ سپس زوج مرتب **امضاء** (r, s) بصورت زیر محاسبه می‌شوند:

■ $r = (g^k \bmod p) \bmod q$

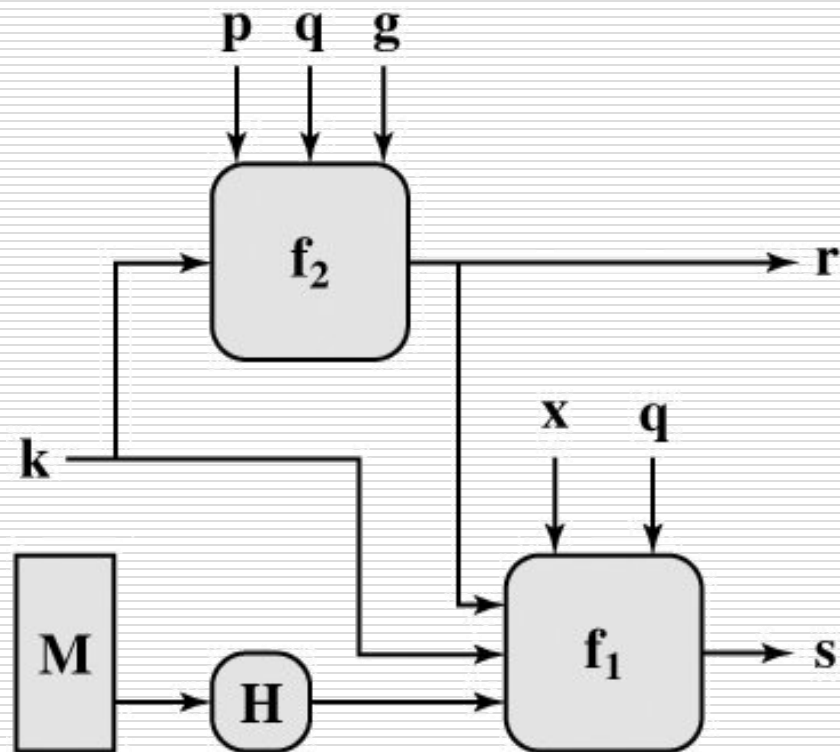
■ $s = [k^{-1}(H(M) + xr)] \bmod q$

□ $H(M)$: مقدار درهم تولید شده از M با استفاده از الگوریتم SHA-1

■ (r, s) به پیام M الحاق شده و فرستاده می‌شود.

فرآیند امضاء در DSS

$$s = f_1(H(M), k, x, r, q) = (k^{-1} (H(M) + xr)) \bmod q$$

$$r = f_2(k, p, q, g) = (g^k \bmod p) \bmod q$$

استاندارد امضای دیجیتال

□ تصدیق امضاء

■ گیرنده M و (r, s) را دریافت می کند.

■ مقادیر زیر را محاسبه می کند:

■ $w = s^{-1} \text{ mod } q$

■ $u_1 = [H(M).w] \text{ mod } q$

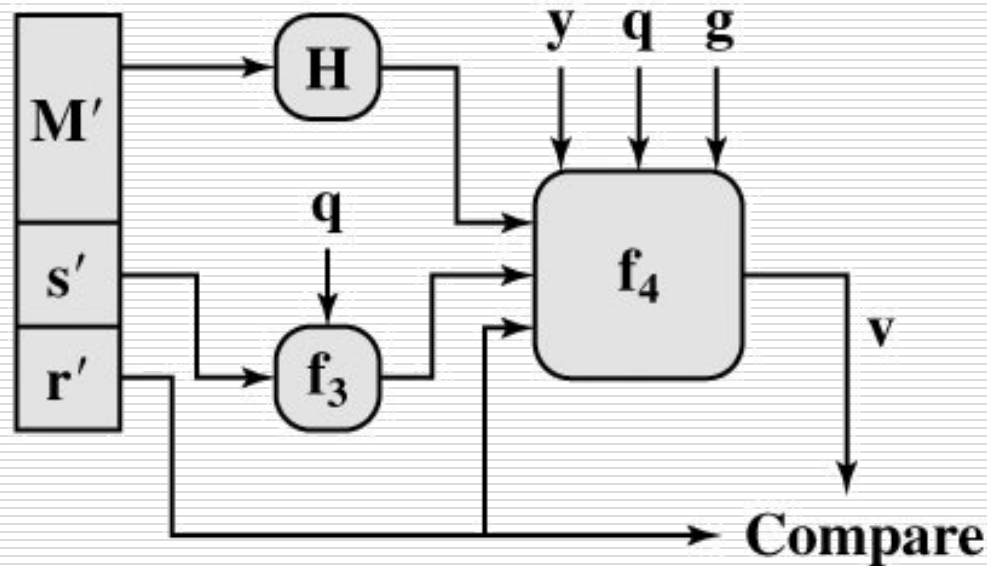
■ $u_2 = [r.w] \text{ mod } q$

■ $v = [(g^{u_1}y^{u_2}) \text{ mod } p] \text{ mod } q$

■ اگر $v=r$ ، امضاء معتبر است.

فرآیند واریسی امضاء در DSS

$$w = f_3(s', q) = (s')^{-1} \bmod q$$

$$v = f_4(y, q, g, H(M'), w, r')$$

$$= ((g^{H(M')w} \bmod q \cdot y^{r'w} \bmod q) \bmod p) \bmod q$$

استاندارد امضای دیجیتال

□ نکاتی درباره الگوریتم:

- مقدار r مستقل از پیام محاسبه می شود.
- به k و 3 پارامتر عمومی بستگی دارد.
- محاسبه k از روی r یا محاسبه x از روی S از نظر محاسباتی دست نیافتنی است.
- دشواری محاسبه لگاریتم های گسسته
- الگوریتم امضاء سریع است، چون خیلی از مقادیرها از پیش قابل محاسبه هستند.
- برای هر پیغام، یک مقدار سری k تولید و استفاده می شود. بنابراین امضای دو پیغام با محتوای یکسان، متفاوت خواهد بود.

فهرست مطالب

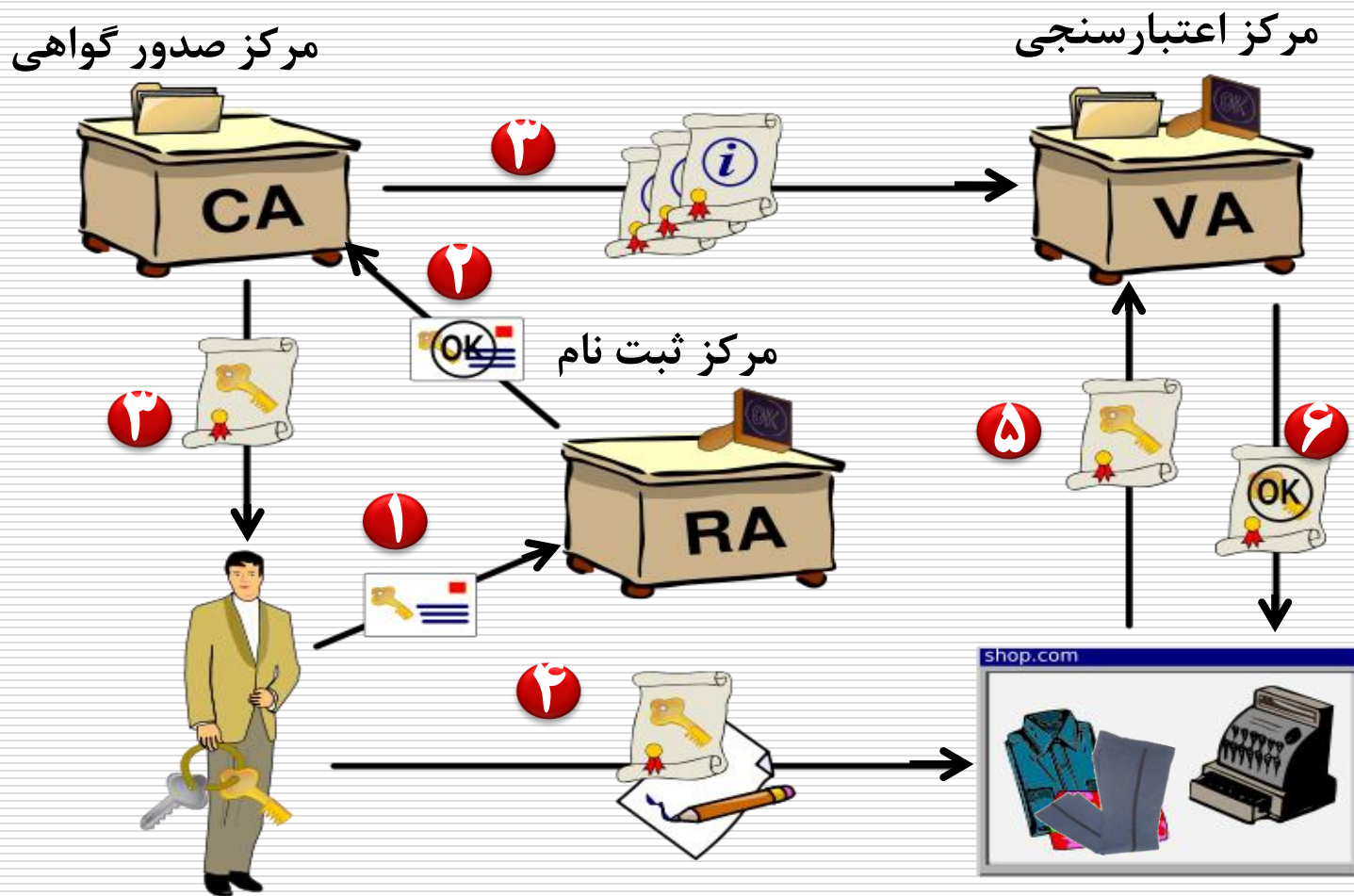
- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- **زیرساخت کلید عمومی (PKI)**
- **مبانی PKI**
- گواهی دیجیتال و مدیریت آن
- مولفه‌های PKI
- معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

مبانی PKI

- نکته اصلی در رمزنگاری نامتقارن:
“چه کسی کلید خصوصی متناظر با یک کلید عمومی را دارد؟”
- در پاسخ به یک پیام، باید مطمئن بود که دریافت کننده همان است که مورد نظر ما است.
- برای هر کلید عمومی باید یک گواهی از یک مرجع معتبر وجود داشته باشد که متضمن تعلق آن به یک فرد باشد.
- بنابراین نیاز به زیرساختی برای صدور گواهی و واریسی آن داریم که زیرساخت کلید عمومی (PKI) نام دارد.

PKI در یک نگاه

فهرست مطالب

- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- **زیرساخت کلید عمومی (PKI)**
- مبانی PKI
- **گواهی دیجیتال و مدیریت آن**
- مولفه‌های PKI
- معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

گواهی کلید عمومی

□ گواهی (Certificate) مستند رسمی برای تضمین تعلق یک

شناسه به کلید عمومی آن.

□ گواهی به وسیله یک مرکز مطمئن (CA) امضاء شده است.

Certificate := (Public Key, ID, E(PR_{CA}, Certificate-Digest))

امضای مرکز صدور گواهی CA
بر روی گواهی

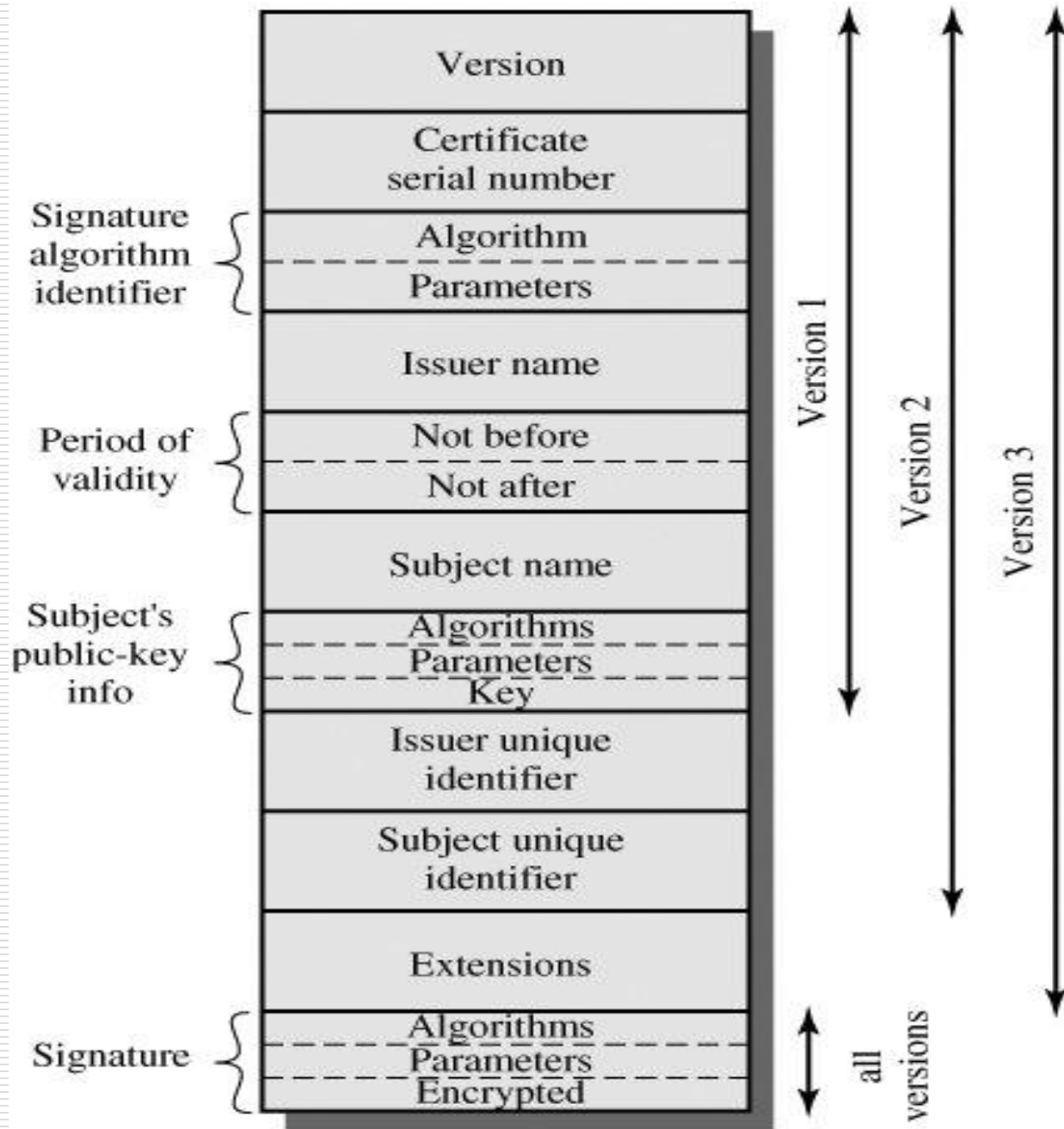
گواهی کلید عمومی

- صحت گواهی به راحتی قابل کنترل است. هر تغییری در آن به سادگی کنترل می شود.
- ارسال و ذخیره گواهی به شکل رمز نشده می تواند صورت پذیرد.
- برای واریسی گواهی به کلید عمومی CA نیاز داریم.

X.509

- محصول ITU-T و بخشی از توصیه‌های سری X.500
- گواهی X.509 در S/MIME ، IPsec ، SSL/TLS و SET استفاده شده است.
- قالب گواهی‌های کلید عمومی و قالب لیست گواهی‌های باطل شده در این استاندارد تعریف شده است.

ساختار گواهی دیجیتال X.509

گواهی کلید عمومی

Certificate [?] [X]

General Details Certification Path

 Certificate Information

This certificate is intended for the following purpose(s):

- Protects e-mail messages
- Proves your identity to a remote computer
- Ensures the identity of a remote computer
- Ensures software came from software publisher
- Protects software from alteration after publication

Issued to: Microsoft Secure Server Authority

Issued by: Microsoft Internet Authority

Valid from 4/10/2008 **to** 2/19/2011

Issuer Statement

OK

Certificate [?] [X]

General Details Certification Path

Show: <All>

Field	Value
Version	V3
Serial number	61 16 6d 2f 00 04 00 00 00 20
Signature algorithm	sha1RSA
Issuer	Microsoft Internet Authority
Valid from	Thursday, April 10, 2008 1:07...
Valid to	Saturday, February 19, 2011 ...
Subject	Microsoft Secure Server Autho...
Public key	RSA (2048 Bits)

30 82 01 0a 02 82 01 01 00 91 84 f3 e9 f2
97 be b7 5f 22 be 68 dd 47 b8 09 12 33 85
31 3e f0 91 38 86 b2 d3 42 48 b7 7a 68 d8
9f f0 9f 1d 13 db ee 19 8c 88 e6 66 58 17
44 0d 41 32 9b 25 ce c9 9e d2 cb 6b 42 e9
66 81 0b 8a 27 55 8a 2d 3e 84 ac 68 e6 49
bf a1 09 78 73 e4 eb 84 62 59 37 d7 f9 7a
ae 7d 19 dd 60 e1 02 0d 49 a8 b5 84 0d 3d
5f fc 22 78 a8 20 17 fd fa 03 92 b0 03 1d

Edit Properties... Copy to File...

OK

ابطال گواهی

□ دلایل ابطال گواهی:

■ تغییر شغل،

■ گم شدن و یا لو رفتن کلید خصوصی،

■ عدم تبعیت از سیاستهای مرکز صدور گواهی توسط کاربر

□ نیاز به تغییر کلید عمومی، ضرورت اطمینان از اطلاع همه دنیا از

این تغییر.

ابطال گواهی

□ دو رویکرد:

- با گم شدن، تغییر و یا لو رفتن کلید خصوصی لیستی از گواهی‌های منقضی نشده (از لحاظ زمانی) ولی باطل شده به همگان منتشر شود.

استفاده از لیست CRL

- هرکس هرگاه گواهی خواست، از مرکز مورد اعتماد درخواست کند. یا بررسی وضعیت گواهی به صورت برخط صورت پذیرد.

استفاده از سرویس OCSP

ابطال گواهی – CRL

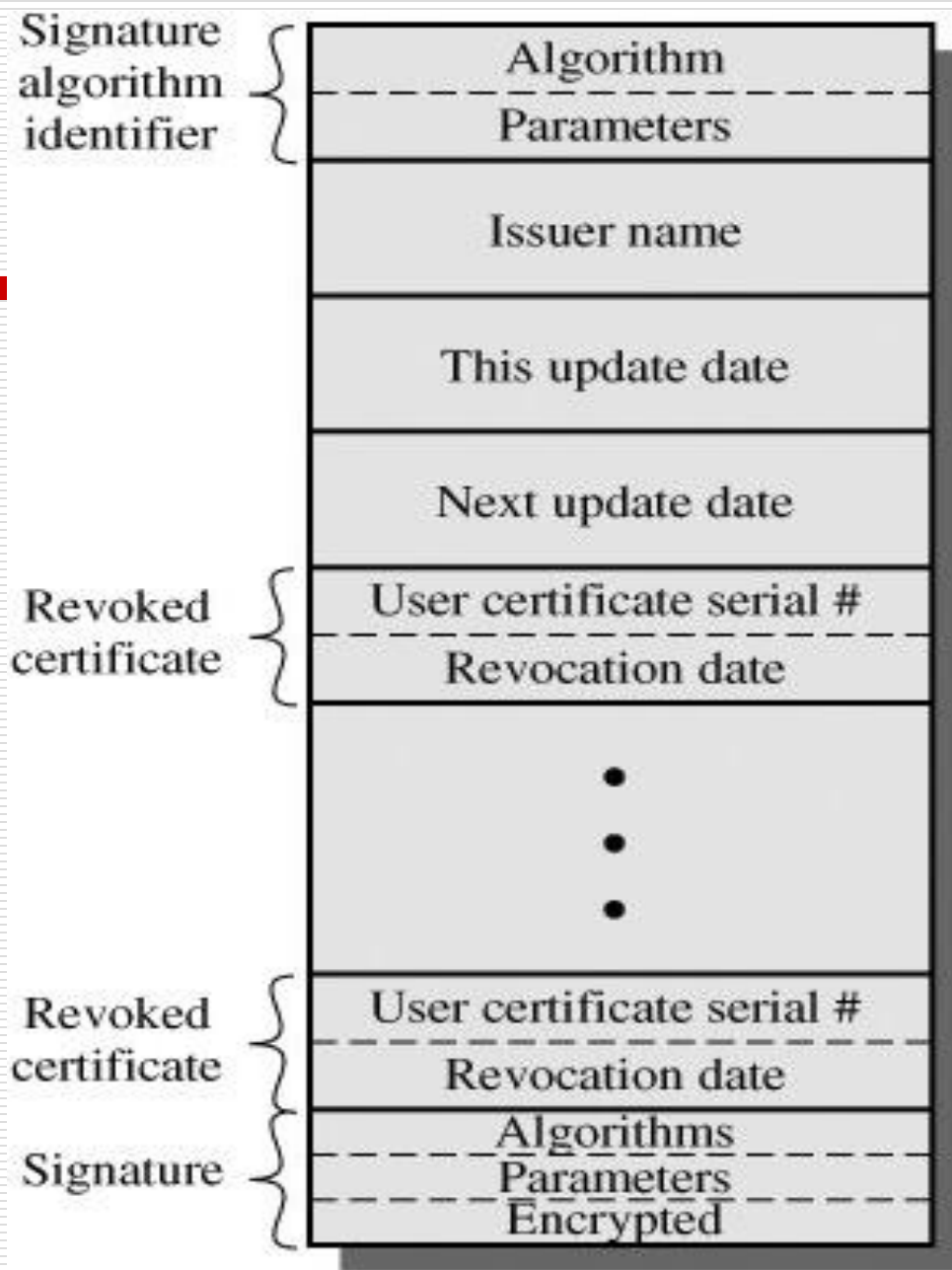
□ به طور معمول برای اعلام عدم اعتبار گواهی از لیست گواهی‌های باطل شده (CRL) استفاده می‌شود.
(CRL: Certificate Revocation List)

□ تاریخ ابطال، شماره سریال گواهی‌های نامعتبر، به همراه امضاء صادرکننده در لیست گواهی نامعتبر (CRL) وجود دارد.

□ انواع CRL

■ Full CRL در دوره‌های زمانی مشخص، مرکز CA لیست کامل گواهی‌های نامعتبر را منتشر می‌کند.

■ Delta CRL اختلاف اخیرترین بروزرسانی و CRL جدید منتشر می‌شود.

ساختار CRL در X.509

ابطال گواهی - CRL

Certificate Revocation List

General Revocation List

Certificate Revocation List Information

Field	Value
Version	V2
Issuer	VeriSign Class 3 Code Signing 200...
Effective date	Sunday, November 01, 2009 2:31...
Next update	Sunday, November 15, 2009 2:31...
Signature algorithm	sha1RSA
Authority Key Iden...	KeyID=93 3e 63 df 22 74 04 e0 6...
CRL Number	222

Value:

OK

Certificate Revocation List

General Revocation List

Revoked certificates:

Serial number	Revocation date
03 07 cf 7a 4f 52 c1 44 c4 f2 1f 2c 6f...	Monday, May 25, 2009 ...
05 a7 04 e6 74 17 6f 3d 28 b3 87 28 ...	Thursday, May 21, 200...
07 20 df a0 d6 ab 4d e5 c6 0b 6d bf ...	Sunday, May 17, 2009 ...
07 54 0e 41 79 28 c5 c2 55 a2 81 cd ...	Monday, June 08, 2009...
08 20 f4 28 a6 86 98 c5 18 46 d0 d4 ...	Wednesday, August 05...
00 df 2c 1e 81 50 10 02 e0 5f 7d 02 f...	Tuesday, July 14, 2009

Revocation entry

Field	Value
Serial number	03 07 cf 7a 4f 52 c1 44 c4 f2 1f 2c 6...
Revocation date	Monday, May 25, 2009 9:49:03 AM

Value:

OK

ابطال گواهی – OCSP

Online Certificate Status Protocol (OCSP)

- پروتکلی است که امکان بررسی برخط وضعیت گواهی (اعتبار یا ابطال آن) را فراهم می‌نماید.
- به کارگزار OCSP، اصطلاحاً OCSP Responder گفته می‌شود.
- **مزیت نسبت به CRL:** به دلیل برخط بودن اطمینان بیشتری را از وضعیت فعلی گواهی فراهم می‌نماید.
- **عیب نسبت به CRL:** کارگزار OCSP می‌تواند از گواهی‌هایی که یک فرد استفاده می‌نماید اطلاع یابد. لذا حریم خصوصی فرد خدشه‌دار می‌شود.

نسخه برداری و بازیابی کلید

□ کلید ممکن است گم شود! داده‌ها غیر قابل دسترس می‌شوند.
باید مرکزی برای بازیابی کلید وجود داشته باشد.

□ دو دلیل برای نسخه برداری کلید

■ فراموشی کلمه رمز: نابودی داده‌های حساس. حتی رمز نکردن به خاطر ترس از گم شدن کلمه رمز وجود دارد.

■ گم شدن، دزدیده شدن، و یا خرابی رسانه‌ای که کلیدها روی آن ذخیره شده است.

نسخه برداری و بازیابی کلید

□ عدم انکار دلیلی بر عدم نسخه برداری کلید

■ انکار یعنی اعلام عدم دخالت در یک تراکنش.

□ در فرم کاغذی: امضای دستی این کار را کنترل می کند.

□ در فرم الکترونیکی: امضای دیجیتال.

■ عدم انکار مستلزم تولید و ذخیره امن کلید امضاء در محدوده تحت کنترل کاربر (در همه حالات) است و لذا در نگاهی بدبینانه، نباید از آن پشتیبان گرفت.

■ از نظر فنی هم ضرورت ندارد چرا که در صورت از دست رفتن کلید، یک زوج کلید دیگر تولید و استفاده می شود.

گواهی های هر کاربر

□ بنابراین به لحاظ نظری بهتر است دو زوج کلید برای هر کاربر وجود داشته باشد:

□ زوج کلید امضاء: عدم نیاز به پشتیبان

□ زوج کلید رمزنگاری: نیازمند پشتیبان گیری

مدیریت سابقه کلیدها

□ نباید کلیدها ابدی باشند. پس باید:

■ کلیدها را بروز آورد.

■ سابقه زوج کلیدهای (رمزنگاری) قبلی را نگه داشت تا داده‌های رمز شده با زوج قبلی قابل رمزگشایی باشند. این کار توسط نرم‌افزار طرف کارفرما انجام می‌شود.

■ بروزآوری کلید و گواهی باید **قبل از انقضاء** صورت پذیرد.

■ در نقطه مقابل برای بروزرسانی کلیدهای امضاء باید کاملاً کلید فعلی را نابود کرد!

فهرست مطالب

- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- **زیرساخت کلید عمومی (PKI)**
- مبانی PKI
- گواهی دیجیتال و مدیریت آن
- **مولفه‌های PKI**
- معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

مؤلفه‌های PKI

- کاربران یا دارندگان گواهی (End Users or Certificate Holders): کاربران انسانی، تجهیزات و هر آنچه که می‌تواند از گواهی استفاده نماید.
- مرکز گواهی (Certificate Authority) CA: مسئول تولید، مدیریت، توزیع گواهی و CRL.
- مرکز ثبت نام (Registration Authority) RA: مسئول دریافت درخواست گواهی و کنترل محتوای گواهی و اطمینان از تعلق به دارنده آن.
- انبار (Repository): توزیع گواهی‌ها و CRL‌ها (حداکثر کارایی و دسترس پذیری را لازم دارد).
- آرشیو (Archive): انباره طولانی‌مدت و امن برای آرشیو اطلاعات.

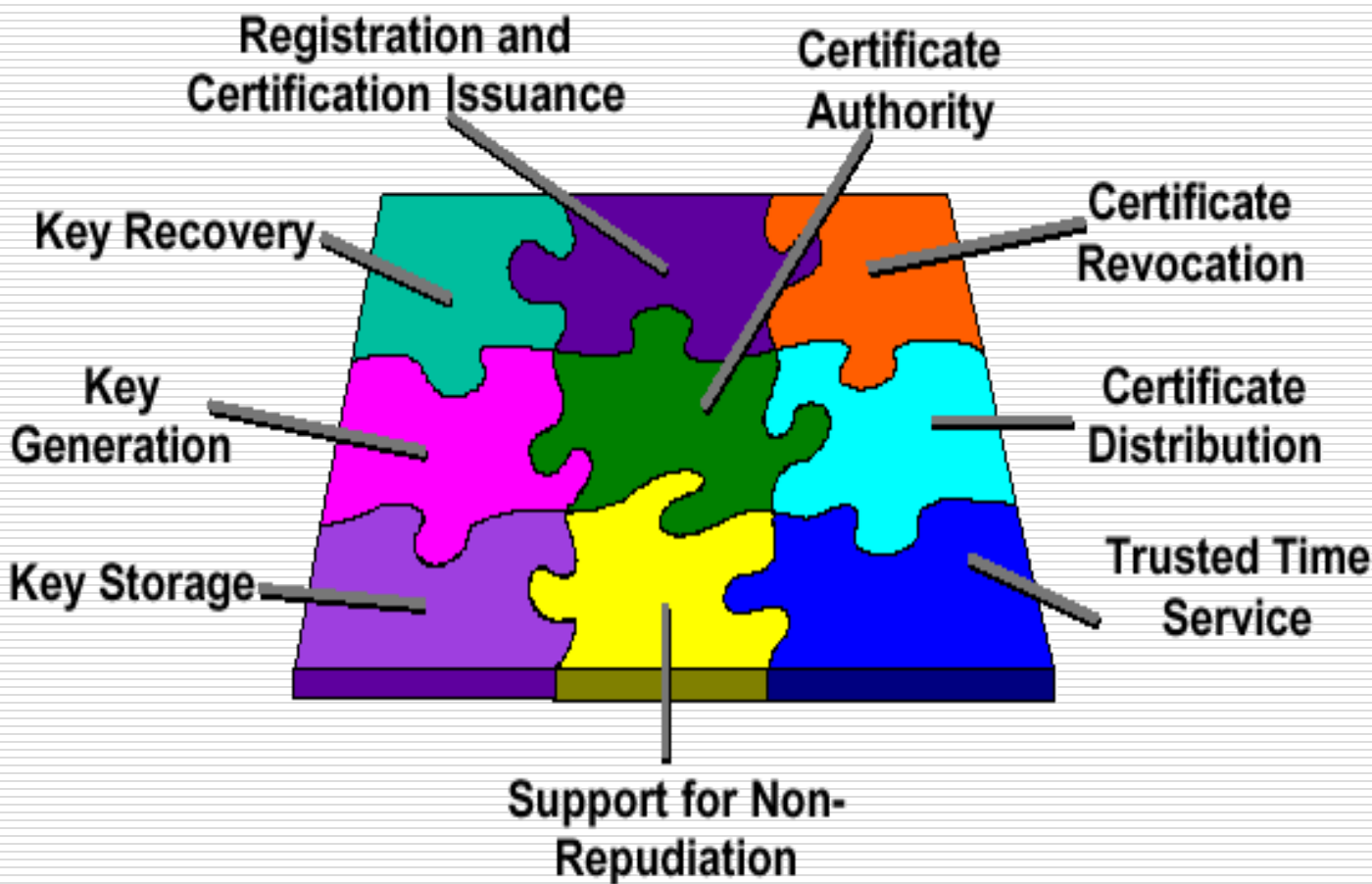

مرکز گواهی CA

- به عنوان آژانس اعتماد در PKI است و لذا طرف سوم امن نامیده می شود.
- مجموعه‌ای از سخت افزار، نرم افزار، و اپراتورها.
- با دو صفت شناخته می شود: نام و کلید عمومی.

اجزای تشکیل دهنده CA

وظایف CA

- صدور گواهی (تولید و امضاء) به کاربران و یا دیگر CAها.
- نگهداری وضعیت گواهی‌ها و صدور CRL.
- انتشار گواهی‌ها و CRL موجود.
- نگهداری آرشیو اطلاعات وضعیتی از گواهی‌های صادره منقضی یا ابطال شده، به منظور تعیین اعتبار گواهی‌ها پس از انقضاء.

صدور گواهی

- تأیید اینکه فاعل (دارنده گواهی) کلید خصوصی متناظر با کلید عمومی موجود در گواهی را دارد.
- اگر کلید خصوصی CA لو برود، همه گواهی‌های صادره‌اش در معرض شک است.
- پس اولین وظیفه CA حفاظت از کلید خصوصی خودش است، حتی وقتی در حال پردازش است.
- وظیفه دیگر CA اطمینان از درستی گواهی و درستی ادعای درخواست‌کننده گواهی است.

مرکز ثبت نام RA

- RA قبل از ارائه درخواست به CA اطلاعات لازم را جمع‌آوری و کنترل می‌کند: مراجعه شخص، احراز هویت.
- اگر قبلاً زوج کلید تولید کرده باشد که همان به CA ارسال می‌شود.
- در غیر این صورت RA و (یا CA) می‌تواند زوج کلید لازم را در حضور متقاضی تولید نمایند.
- استاندارد رایج درخواست صدور گواهی PKCS#10 است و درخواستها بر اساس این استاندارد در قالب فایل CSR به RA ارسال می‌شوند.
- **تمرین:** نحوه تولید زوج کلید و فایل CSR در سیستم‌عامل‌های مختلف به طور عملی بررسی شود.

فهرست مطالب

- مبانی امضای دیجیتال
- استانداردهای امضای دیجیتال
- **زیرساخت کلید عمومی (PKI)**
- مبانی PKI
- گواهی دیجیتال و مدیریت آن
- مولفه‌های PKI
- **معماری PKI، رویه‌ها و خط‌مشی‌ها**

معماری PKI

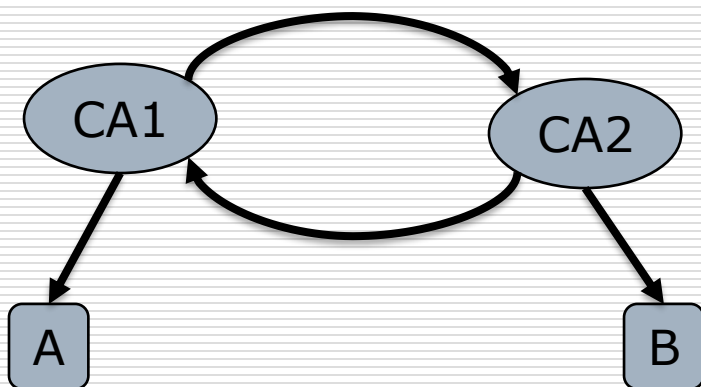
- مادام که دارندگان گواهی از یک CA گواهی گرفته باشند مسأله ساده است.
- وقتی که دارندگان گواهی از CAهای مختلف گواهی گرفته باشند چگونه اعتماد کنند؟
- معماری ساده PKI
  - تنها یک CA در سازمان گلوگاه و Single point of failure هرگونه اشکال منجر به لطمه دیدن اعتماد و احتمالاً صدور مجدد گواهی‌ها.

گواهی ضربدري (Cross-Certificate)

□ گواهی ضربدري، گواهی ای است که یک CA برای CA دیگر صادر می کند تا گواهی های صادره توسط CA دوم توسط کاربران CA اول معتبر شناخته شوند.

□ با فرض صدور گواهی A و B توسط دو CA مختلف CA1 و CA2:

■ CA1 <<CA2>> CA2 <<B>>

■ CA2 <<CA1>> CA1 <<A>>

<<A>> CA به معنای گواهی صادره CA برای کاربر A است.

Enterprise PKI

□ دو معماری مختلف برای PKI بزرگ

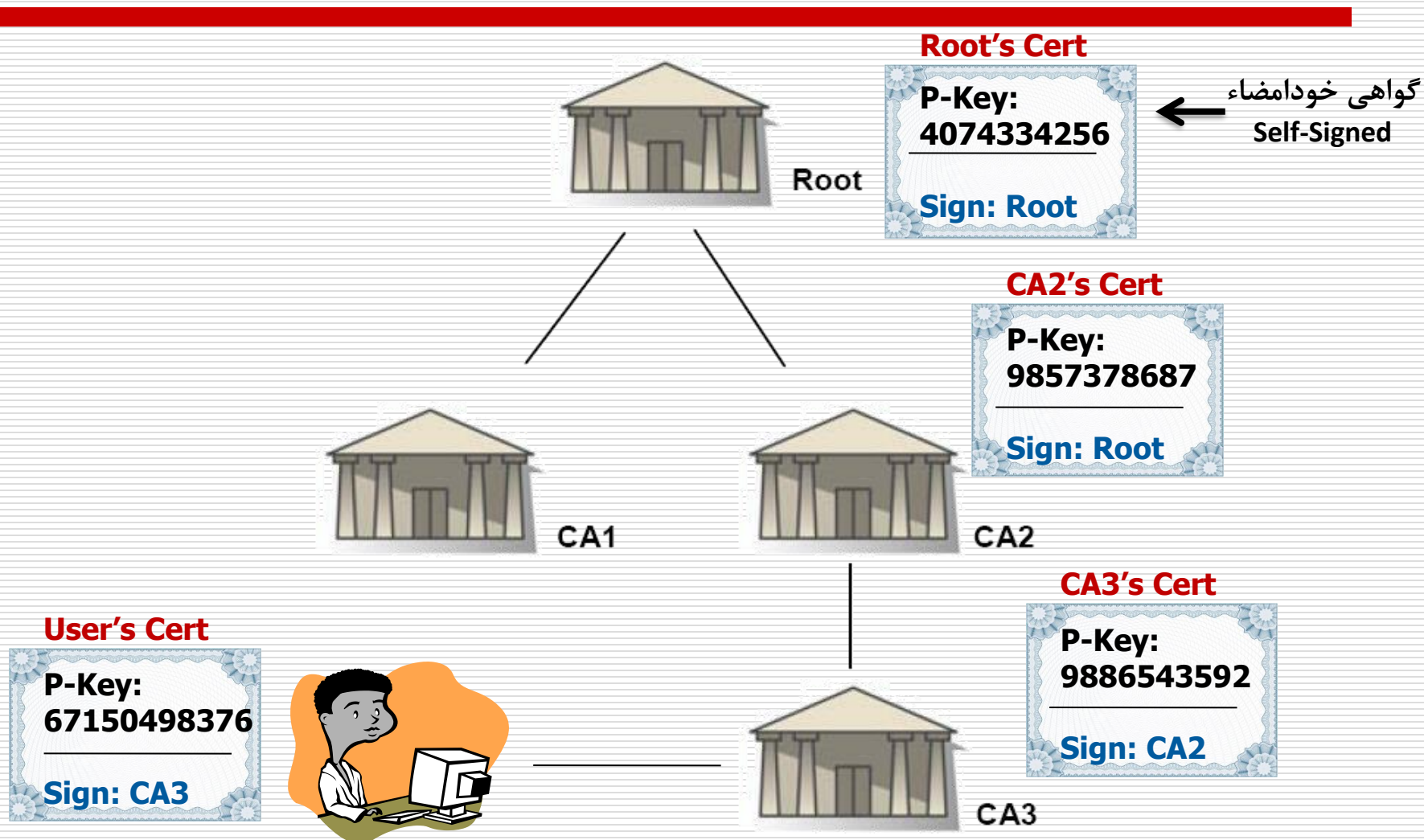
■ سلسله مراتبی: در یک ساختار درختی

■ توری (Mesh): ارتباط کامل ضربدري CAها با یکدیگر

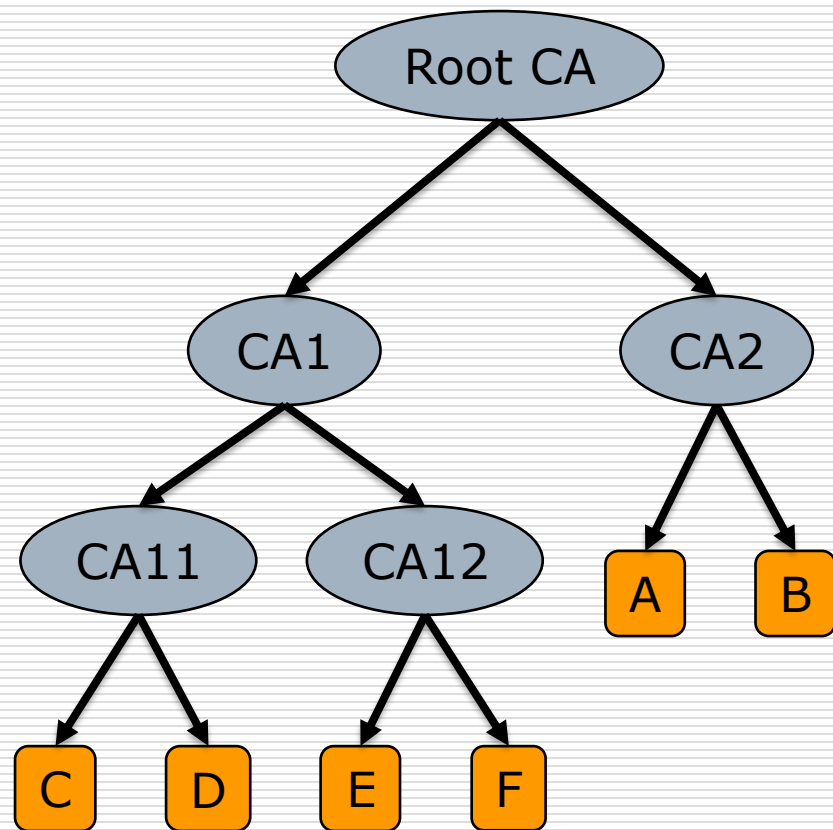
■ ترکیبی از دو مدل فوق: چند سلسله مراتب از CAها که ریشه آنها با یکدیگر ارتباط ضربدري دارند.

مدل سلسله مراتبی

مدل سلسله مراتبی

□ ساختار درختی از CAها

□ CA ریشه و مجموعه‌ای CA میانی

□ مزایا:

■ توزیع کار و کاهش ریسک

■ کاهش هزینه برقراری امنیت فیزیکی

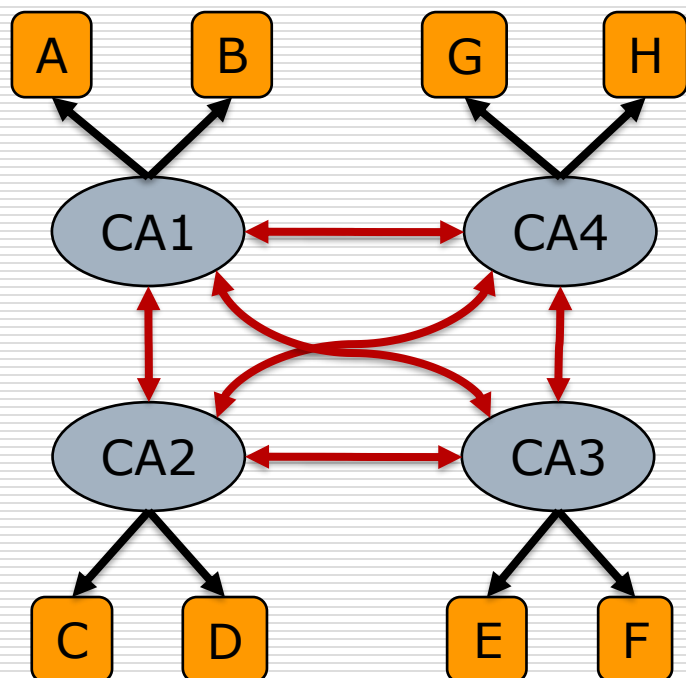
□ برای ریشه امنیت بالا نیاز است.

□ معایب:

■ همه CAها را نمی‌توان در یک سلسله مراتب جای داد.

مدل توری

□ هر دو CA به یکدیگر گواهی ضربدری بدهند.

□ مزایا:

■ استقلال CAها از یکدیگر

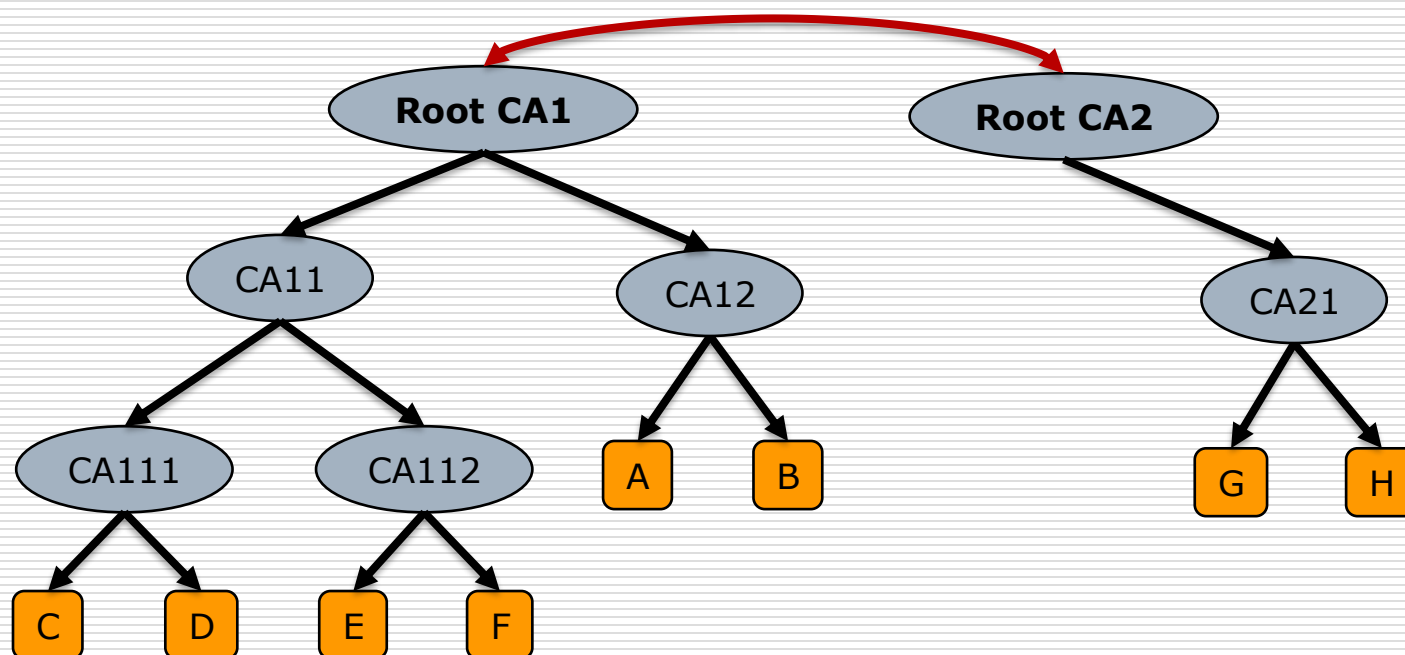
□ معایب:

■ نیاز به صرف منابع و هزینه زیاد

مدل ترکیبی

- ساختار درختی برای هر بخش
- ارتباط درختها با یکدیگر از طریق گواهی ضربدری در سطح ریشه
- در عمل از گواهی ضربدری استفاده چندانی نشده و لذا لازم است گواهی‌های همه مراکز ریشه را در همه سیستم‌ها داشته باشیم.

رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

- برای داشتن PKI، وجود دو مستند ضروری است:
- سیاست نامه گواهی دیجیتال (CP) Certificate Policy
- آیین نامه اجرایی گواهی دیجیتال (CPS) Certificate Practices Statement

- این دو مستند قالب مشترک دارند ولی شنونده متفاوت و هدف متفاوتی دارند.
- استاندارد فعلی برای این دو مستند RFC 3647 است.

رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

□ CP یک مستند سطح بالا **متعلق به مرکز ریشه** است که خط‌مشی امنیتی صدور گواهی و نگهداری اطلاعات گواهی را شرح می‌دهد.

■ شرح عملیات CA، مسئولیت‌های کاربر برای درخواست، استفاده، و مدیریت کلیدها و گواهی‌ها را دارد.

■ عمر این خط‌مشی از مرحله تولید تا انقضاء گواهی است.

□ CPS مستندی است که **مطابق با CP مرکز ریشه** برای هر مرکز صدور گواهی (**ریشه یا میانی**) تدوین شده و نحوه اجرایی شدن CP را بیان می‌کند.

رویه‌ها و خط‌مشی‌ها

□ علاوه بر CP و CPS در عمل مستندات دیگری نیز لازم است.

□ مهم‌ترین این مستندات:

■ سند مراسم تولید کلید و گواهی مرکز

■ سند عملیات روزانه مرکز

■ سند سیاست نامه امنیتی

پایان

مرکز امنیت داده و شبکه شریف

<http://dnsl.ce.sharif.edu>

پست الکترونیکی

amini@sharif.edu